

NORSKKOMPETANSE SOM NAVIGASJONSKUNST

PAULINA HORBOWICZ

Adam Mickiewicz University, Poznań

1. INNLEDNING

Nordmenn er en sjøfarernasjon, det er det ingen tvil om. Gjennom flere århundrer dro Norges unge innbyggere til sjøs for å få dannelse og bli kjent med verden. Dermed er det ikke overraskende at sjøen utgjør en vanlig kilde for faste uttrykk og metaforer i norsk språk. Det kan fort vise seg at en del av disse uttrykkene ikke kan lett oversettes til språk som mangler den type grunnlag. Som eksempler kan man blant annet nevne å *sette sjøbein*, *sjøsterk*, *sjøvant* eller *sjøvett*. Men det er ikke bare språket som vitner om sjøens og sjølivets sterke posisjon i den norske kulturen. Den norske sjømannskirken har eksistert i over 150 år, og hører utvilsomt til de mest allment kjente norske organisasjonene i utlandet. Nå til dags er Sjømannskirken tilstede i over 80 land i hele verden¹ og yter tjenester til alle nordmenn som befinner seg utenfor sitt lands grenser.

På mange måter kan jakten etter å oppnå kompetanse i hvilket som helst andrespråk omtales som en reise på et ukjent hav. Enhver sjøfarer må lære seg å lese terrenget (dvs. språket), finne ut hva som er korrekt oppførsel og hvilke konsekvenser visse handlinger har for en. Etter hvert utvikler en navigasjonskunnskaper som gjør det mulig å unngå faren av å gå på grunn. Navigasjonsmetaforen egner seg spesielt godt til å brukes om det norske språket. Derfor er det med beklagelse jeg må innrømme at den er lånt fra en artikkel av Helge Dyvik (2009), som omtaler én av farene i det norske språkets hav, nemlig skriftspråkets normklynger. Dette innlegget har som formål å drøfte hvilke vanskeligheter man kan støte på i sin jakt etter å oppnå kompetanse i norsk. Men først

¹ Data fra <http://www.sjomannskirken.no> (hentet 07.03.2010).

og fremst skal denne artikkelen hedre Jubilanten, som er én av de fremste språk-navigatørene jeg hittil har blitt kjent med.

2. SKRIFTSPÅKET. NORMKLYNGER

Norsk skriftspråk er spesielt i europeisk sammenheng ved at historiske og språkpolitiske grunner har ført til utvikling av to likestilte normer, *bokmål* og *nynorsk*. Likestillingen innebærer at språksituasjonen i Norge ikke kan oppfattes som et tilfelle av diglossi, der den ene språklige varianten representerer en høystatusform, mens den andre blir brukt som lavstatusform. Norsk kan heller omtales som et multinorm språk (Trudgill 1997), der begge varianter gjelder for det samme territoriet (til forskjell fra andre multinorm språk som for eksempel engelsk, der ulike varianter brukes i ulike land). Dette innebærer også at begge skriftspråksnormalene bygger på ”a single set of nonstandard dialects” (Trudgill 1997:157).

Enda det ofte er påstått at å ha to skriftspråk i ett land er noe usedvanlig, er dette tilfellet langt fra unikt i verdens sammenheng. En lignende situasjon finner man i India (Hindi og Urdu) eller i tidligere Jugoslavia (serbo-kroatisk, som nå oppfattes som to, eller til og med tre forskjellige språk, med bosnisk i tillegg)². Likevel er den norske språksituasjonen eksepsjonell ved at det attpåtil finnes en rekke varianter i begge normaler:

I tillegg har vi hos oss systemet med ‘hovedformer’ og ‘sideformer’, noe som er spesielt for den norske språknormeringa. Hovedformer inngår i den såkalte ‘læreboknormalen’, og den er ei trangere norm enn ‘rettskrivinga’, som også inneholder sideformer (‘klammeformer’). Læreboknormalen skal i dag brukes i lærebøker som godkjennes språklig til bruk i skolen, og i statlig tjeneste. Rettskrivinga kan brukes av elever i skolen, slik at de står fritt i sitt valg av former som fins i ordlister. (Omdal 1999:6)

Blant de av rettskrivinga tillatte former finnes et mangfold varianter som tilsynelatende kan brukes uten forbehold, i hvilken som helst kombinasjon. Likevel, i praksis er folks skriftlige språkbruk styrt av uformulerte normer: “Mange språkbrukere har tilnærmet sammenfallende intuisjoner om hvordan formvalgene henger sammen i språklig og stilistisk konsistente tekster” (Dyvik 2009:19). Dette innebærer at bruk av en form fører med seg visse begrensninger på hvilke former som senere kan dukke opp i teksten. En god illustrasjon på dette fenomenet kan være den nominale endelsen i bestemt form hun-kjønns *-a*, som er mest utbredt i konkrete substantiver med landlige konnotasjoner av type *hytte*, *ku* (alle eksemplene etter Dyvik 2009). Denne endelsen forekom-

² Den norske språksituasjonen skiller seg likevel fra de to eksemplene da de to skriftspråkene ikke kan knyttes til to etniske forskjellige grupper, som i Jugoslavias eller Indias tilfelle. Det har riktignok blitt forsøkt å beskrive “den nynorske etnisiteten”, men dette forsøket har ikke vært særlig vellykket (jf. Vestad 2002).

mer sjeldnere i konkrete substantiver uten landlige konnotasjoner (*bok*) og med abstrakte substantiver (*sak*). Implikasjonsforholdet mellom de ovenfor nevnte gruppene er at dersom man bruker *a*-endelse på abstrakte substantiver (*saka*), er det lite sannsynlig at konkrete hunkjønnsord får *en*-endelsen (**boken* eller **hytten*³). Bruk av *a*-endelse i ordet *hytta* impliserer likevel ikke bruk av den samme endelsen i ord som *bok* eller *sak*. Dermed får vi en rekke mulige kombinasjoner:

saka – boka – hytta
saken – boka – hytta
saken – boken – hytta

Derimot forventes det at følgende kombinasjoner neppe kommer til å bli funnet belegg for i ekte norske tekster:

**saka – boken – hytta*
**saka – boka – hytten*
**saken – boka – hytten*

Slike implikasjonsforhold mellom formvalg er ensidige og fører til at det oppstår et mønster for subvarieteter innenfor begge skriftsnormalene (Dyvik 2009:20). Disse subvarietetene får ofte sine betegnelser og kan bli plassert på et kontinuum, som strekker seg “fra sterkt konservativt bokmål (til dels utafor offisiell rettskriving) via bokmål med tilnæringsformer og nynorsk med tilnæringsformer og til konservativt nynorsk (til dels utafor offisiell rettskriving)” (Omdal 1999:6). Det er imidlertid ikke blitt empirisk undersøkt hvilke formkombinasjoner som danner mønsteret for hver av disse subvarietetene. Forhåpentligvis skal dette spørsmålet besvares i normklyngeprosjektet som Helge Dyvik er leder for⁴. Resultatene kan vise seg å være av stor betydning ikke bare for rettskrivinga (jf. prosjektbeskrivelse, Dyvik 2009), men også for utforming av lærebøker i norsk som andrespråk, som hittil for det meste har forsømt dette emnet⁵.

3. TALESPRÅKET. DET MANGFOLDIGE *DU*

Det norske talemålet framviser en enda større variasjon enn det som er tilfelle med skriftspråket. Talemålet er ikke normert, hvilket innebærer at det ikke finnes en offisiell norm for uttale. Selv om det meddeles at visse regionale eller muligens også overregionale standardtalemål er på framvekst på de lokale dialektene sin bekostning (jf. Mæhlum 2007:44–54; Jahr og Mæhlum 2009),

³ Stjernetegn brukes her ikke til å indikere ugrammatiske former, men former som ikke er forventet å forekomme i den konkrete omgivelsen, i dette tilfellet sammen med formen *saka*.

⁴ jf. prosjektbeskrivelsen tilgjengelig fra <http://digital.uni.no/prosjekter/normklyngeprosjektet>.

⁵ Utdyping av denne problematikken hører ikke hjemme her, men det kan nevnes at lærebøker i norsk som andrespråk sjelden oppgir de ulike variantene som er tillatt i rettskrivinga, og så godt som aldri omtaler samspillet mellom de ulike formene.

mangler det normering av talespråket gjennom skolen. I tillegg har skriftspråket liten påvirkning på talemålets former, noe som kan knyttes til den norske språkpolitikken gjennom historien:

Ettersom det har vært en bevisst språkpolitikk fra myndighetenes side i heile dette århundret (fram til 1981) å nærme de to språkformene til hverandre, har vi hatt hyppige og til dels omfattende rettskrivingsendringer. Dette har gjort sitt til at nordmenn har mange ulike skriftspråksformer i sin språklige bevissthet. Språket oppfattes som alt annet enn fast. Et (eller rettere sagt to) skriftspråk som ennå ikke har “satt seg”, har ikke samme autoritet og normative kraft som skriftspråket i våre naboland. (Omdal 1999:6)

Det norske lesespråket er fortsatt kun et lesespråk, og ikke en talespråksvarietet. Alle disse faktaene gjør talemålet til et vanskelig vann å seile i, et slags Bermudatriangel i det norske språkets hav. Norskinnlærere må godta det faktum at det nesten ikke finnes norske uttaleordbøker (med unntak av Berulfsen 1969 og Vanvik 1985) og at referanserammen man måler sitt talemål mot, omfatter en rekke tilsynelatende likestilte varieteter som likevel vekker visse konnotasjoner hos morsmålsbrukere.

Innlæreres talemål blir først og fremst satt på prøve i samtaler der en ikke bare må kunne gjøre seg forstått, men der en samtidig må tolke den andre partens signaler, som sjelden er entydige eller fullt gjennomsiktige. En er nødt til å finne seg i et system som ofte er annerledes enn morsmålets system. Blant forskjellene finner vi et fenomen som jeg i det følgende skal ta for meg, nemlig tiltaleformer.

I en samtale er tiltaleformer en viktig måte å uttrykke mellommenneskelige relasjoner på. Det er ikke uten betydning om vi henvender oss til vår samtalepartner med fornavn eller etternavn, *du*, *De* eller tittel. For norsk har det ofte vært rettet oppmerksomhet mot bruk av *du* til fordel for høflighetsformen *De* (3. person flertall), som nærmest er gått ut av bruk i moderne norsk⁶. I og med at titlene brukes forholdsvis sjeldent (jf. Fretheim 2005 om mangelen på ‘positive politeness’ i norsk), virker det norske tiltaleformssystemet lite komplisert – alle blir tiltalt som *du*. Allikevel, ved nærmere ettersyn framstår dette bildet som mer nyansert enn som så.

Den følgende korte undersøkelsen tar for seg bruk av *du* som tiltaleform i de fire første episodene av NRK sin serie *Himmelblå*. Handlingen er lagt til et lite øyesamfunn (Ylvingen) ved Helgelandskysten, der alle kjenner hverandre veldig godt, men som plutselig blir “invadert” av en familie fra Oslo som flytter til Nord-Norge for å begynne et nytt liv. Serien er dermed en god an-

⁶ En lignende utvikling fant sted i de øvrige skandinaviske språkene. Fenomenet tolkes som resultat av revolusjonen i 1960-åra og kampen om likestilling, som språklig sett fikk sitt uttrykk i utjevning av tiltaleformer. For svensk har man likevel bemerket at høflighetsformen *Ni* allerede på 1980-tallet opplevde en tilbakekomst (Mårtensson 1986). Ellers har det blitt påpekt at mangel på høflig tiltaleform kan framstå som problematisk for N2-brukere. Studiene til Aambø (2005) og Kjelaas (2006) har vist at innvandrerne sliter med å uttrykke visse forhold når det mangler et klart og oversiktlig system for *honorifica*.

ledning til å observere hvordan relasjonene og med dem språket man bruker til å henvende seg til hverandre, utvikler seg med tida.

I datamaterialet ble det identifisert 105 eksempler på bruk av tiltaleformer. Andrepersonspronomenet *du* er utvilsomt den mest frekvente tiltaleformen i datamaterialet. I de fleste tilfellene står det alene, uten utfylling (56 ganger), mens andre ganger brukes det sammen med fornavn (16 ganger; i det følgende *du+FN*), se eks. (1) og (2).

- (1) Du, du kan jo bare legge deg igjen. (e3)⁷
 (2) Du Kim, kan ikke du gå oppå det taket. (e2)

Blant andre tiltaleformer finner vi alenestående fornavn (30 ganger):

- (3) Anette, jeg klarer det. (e1)

To ganger, i en halvformell velkomsttale benytter man formelen tittel+FN+EN⁸ til å tiltale representantene for den lokale myndigheten⁹:

- (4) Jeg vil takke ordfører Margit Treltnæs og rådmann Leif Grøndal. (e4)

Én gang, i en formell samtale i kommunen, bruker ordføreren kun EN til å henvende seg til klienten:

- (5) Ja ja, Pedersen. Nå har vi fått søknaden din. (e2)

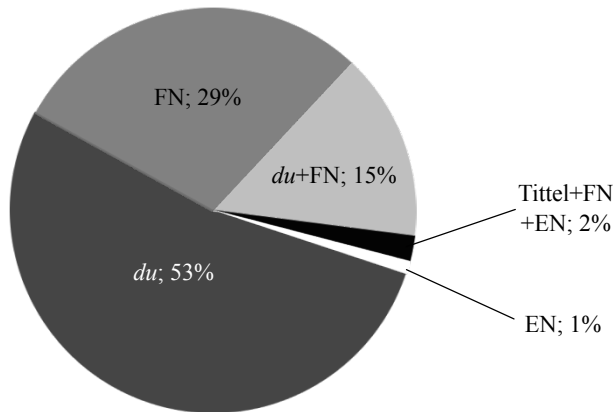

Fig. 1. Tiltaleformers prosentvise fordeling i de fire første episodene av *Himmelblå*.

⁷ e+tall betegner hvilken episode utsagnet er hentet fra. For å gjøre teksten mer leservennlig er alle eksemplene blitt gjengitt på bokmål, selv om de fleste skuespillerne (den lokale befolkninga på Ylvingen) snakker en eller annen form for nordnorsk.

⁸ EN=etternavn

⁹ Disse eksemplene utgjør riktignok ikke en ren tiltaleform men bør heller oppfattes som en form for tredjepersons omtale. Jeg har likevel valgt å ta dem med i statistikken, fordi de omtalte personene var med og hørte på talen. Dermed kan disse formene til en viss grad oppfattes på lik linje med tiltaleformer.

I det følgende skal jeg fokusere på bruk av *du* og hvilke diskursive og relasjonelle roller den oppfyller i samtalen.

For svensk ble bruk av pronomen omtalt av Paulston allerede i 1976 (her i et opptrykk fra 2005). I denne artikkelen kommer Paulston fram til at *du* som tiltaleform gir uttrykk for to mellommenneskelige relasjoner – intimitet og solidaritet. Hun tilkjenner en mulighet for at de to dimensjonene blir én i framtida, men påstår samtidig at de var klart adskilte på det tidspunktet teksten ble skrevet. Systemet er som så at bruken av kun *du* eller kun FN signaliserer solidaritet, mens kombinasjonen *du*+FN (eller det som betegnes KT, ‘kinship term’, dvs. familiebetegnelse) gir uttrykk for intimitet: “intimacy is not signalled by the use of *du* or by the use of first name, but exactly by the combination of *du*+FN” (Paulston 2005:205). Dette bekreftes av Norrby som også utvider systemet til å innebære kjælenavn:

I många språk är bruket av informella tilltalsformer ett säkert sätt att visa på intimitet och vänskap. Emellertid gäller knappast ett motsvarande förhållande i svenskan eftersom tilltalspronomenet *du* er gångbart i långt fler sammanhang än i många andra språk. Men det finns andra tilltalsformer som fungerar som signaler för intimitet och gemenskap [...] exempelvis smeknamn och öknamn. (Norrby 1996:182)

Samme systemet synes å eksistere i moderne norsk¹⁰. I det analyserte materialet brukes kombinasjonen *du*+FN først og fremst i samtaler mellom ektefeller/samboere, blant familiemedlemmer og blant bestevenner. Men det er verdt å merke seg at alle de registrerte tilfellene av *du*+FN innleder beklagelser (6), vanskelige samtaleemner (7, 8) eller bønn (9).

- (6) Du Kim. Unnskyld for det i stad. (Marit snakker med sin beste venn, e2)
- (7) Du Liv, jeg tenkte på en ting... (Brynjar vil snakke med kona si om skilsmisse, e3)
- (8) Du, lillevenn. (Marit trøster dattera si, Iris, e4)
- (9) Du Kim, kan ikke du gå oppå det taket. (Marit ber sin beste venn Kim om å gjøre noe, e2)

Et av tilfellene forekommer i en samtale mellom presten på øya og en av øyværingene:

- (10) Du Brynjar. Var det noe du ville snakke med meg om? (Vivian, e3)

Selv om forholdet mellom dem neppe kan kalles intimt, virker bruken av *du*+FN begrunnet av emnet (Brynjar er klart bedrøvet over noe og dukker opp

¹⁰ Det er verdt å påpeke her at kjælenavn at ikke er særlig frekvente i norsk. I det analyserte datamaterialet ble det ikke registrert et eneste tilfelle av kjælenavn, selv om det finnes “muligheter” for dem, dvs. relasjoner som tillater bruk av intime tiltaleformer.

i kirka for å snakke med presten). Den kan videre tolkes som uttrykk for en viss maktforskjell i interaksjonen – Vivian opptrer ikke som et privat menneske, men som prest, og dermed kan hun benytte seg av intimitetsskapende uttrykk for å vise omsorg for ett av sine soknebarn.

Det er grunn til å tro at kombinasjonen *du*+FN er en markert form og kan oppfattes som uttrykk for sterke emotive tilstander, i motsetning til enkeltstående *du* som er den nøytrale formen selv i samtaler mellom mennesker med ujevn status:

- (11) Du, hva mener du med Ylvingen i gamle dager? (Iris på 15 år til sin lærer Britt, e3)

Denne formen kan sees på som solidaritetsuttrykk, i tråd med Paulstons (2005) forslag:

- (12) Du, så liten er du ikke. (Britt til sin samboer Brynjar, e2)
 (13) Nei, du, vi gjør ikke det. (Marit til sine venninner, e4)
 (14) Nei, du, du, det er jeg som skal si unnskyld. (Marit til Vivian, som svar på at hun sier unnskyld, e3)

Samtidig virker andre funksjoner som mer framtrepende for *du* i moderne norsk diskurs. En av disse er å opptre som emnestartmarkør, dvs. å innlede et nytt emne. Det aller første som blir sagt i serien, er en uttalelse som har en oppsiktsvekkende funksjon:

- (15) Du, snakk med Brynjar. Nå blir det bråk! (Roy til Karoline i telefon, e1)

Pronomenets rolle er altså å tiltrekke oppmerksomhet til nyheten som følger. Dette fenomenet har vært registrert for svensk og omtalt som 'lystringssignal' (Norrby 1996:127), dvs. en måte å påkalle ens oppmerksomhet på¹¹. I gruppesamtaler spiller sånne signaler rollen av å velge utsagnets mottaker av en større gruppe mennesker. I en dyadisk interaksjon er det likevel ikke nødvendig å peke på mottakeren. Derimot markerer *du*-et samtalebegynnelse:

- (16) Du, er det sant? (Marit til sin kollega Anette som nettopp er kommet på jobb, e1)

¹¹ Det er interessant å nevne her at denne bruken av *du* bærer en viss likhet med det polske andrepersonspronomenet *ty*, som også kan opptre oppmerksomhetspåkallende, men kun i uformelle samtaler. Den samtaleinnledende bruken av denne formen er nemlig veldig direkte og kan ofte oppfattes som aggressiv og fornærmende. Som emneskiftemarkør forekommer *ty* først og fremst blant unge mennesker. Denne aldersbegrensningen gjelder ikke for *tej* som er en regional interjeksjon, brukt først og fremst i Poznań-området. *Tej* er opprinnelig en vokativform for andrepersonspronomenet (Gruchmanowa 1995:9) og oppfyller en rekke ekspressive og diskursive roller. Den benyttes blant annet til å innlede et emneskifte.

- (17) Du, nå skal du høre at... han kom ikke. (Marit til Kim, begynnelse på en telefonsamtale, e1)
- (18) Du, jeg tenkte litt på situasjonen her. (Kim kommer inn i døra og vil fri til Marit, e2)

I denne funksjonen er det vanlig å kombinere *du* med andre innledende signaler, som for eksempel *hei*:

- (19) Hei du, vet du om Kim har kjøpt noe hvitmaling? (Marit kommer inn i døra og henvender seg til dattera, Iris, e3)

Videre tjener *du* til å innlede et utsagn fra en tredjepart som fram til det tidspunktet kun har vært en passiv lytter, og som på denne måten framholder sin deltakelse i samtalen.

- (20) Du, og når det gjelder tette bihuler så kan jeg anbefale en neseppray. (Vivian bryter inn i en samtale mellom Marit og Karoline, e2)

Dessuten signaliserer bruken av *du* et emneskifte eller emnebrudd midt i samtalen.

- (21) Du! Har du sett mopeden min eller? (Kim til sin venninne Kaja, midt i samtalen, e4)
- (22) Du, nå drikker vi! (Vivian til Marit, e3)

Denne bruken av *du* manifesterer et behov for å beholde en klar samtalestruktur der nye emner må annonseres før de kan tas opp. I norske samtaler har det blitt registrert flere strukturer som fyller nettopp denne rollen, blant annet å gi *ja/nei*-svar til *hv*-spørsmål eller å parafasere den andre partens utsagn (Horbowicz 2010). Dette kan tyde på at det norske samtalemønsteret krever at samtalepartnere er sterkt lytterorienterte og at de hele tida overvåker samtaleforløpet for å forebygge misforståelser.

Du som tiltaleform fungerer dessuten som 'key' (Goffman 1974), dvs. en diskursiv markør som bistår lytteren i å forstå hva slags aktivitet de deltar i. Data tilbyr mange eksempler på *du* brukt som 'down-keying', dvs. et signal på opphør av en viss forståelse av talesekvensen. I de fleste tilfellene er det da snakk om å avgrense en humoristisk modus fra vanlig seriøs tale.

- (23) Du, skjerp deg. (Marit til Iris, e2)
- (24) Du! (Brynjar til Iris når hun har spøkt med alderen hans, e3)
- (25) Du, skjerp deg, hvor mye skylder jeg deg. (Marit til Roland som ikke vil ta imot betaling for varene han har levert, e4)

Alle disse eksemplene tyder på at *du* fungerer ikke bare som tiltale, men at det gjerne påtar seg diskursive roller. Denne analysen har kun pekt på noen sider ved et fenomen som utvilsomt er bemerkelsesverdig, og som på mange måter kan utdypes¹². Det gjenstår for eksempel å analysere forholdet mellom henvendelser som benytter seg av tiltaleformer, og de som ikke gjør det i det hele tatt. Det ville også vært fordelaktig å utvide analysemateriale til å omfatte flere formelle situasjoner. Først da kan man kartlegge systemet for bruk av tiltaleformer i moderne norsk.

4. NORSKUNDERVISNING SOM NAVIGASJONSKURS

Den norske sosiolingvistiske situasjonen, med to skriftspråk (særlig når de drøftes med hensyn til antall brukere) og utallige muntlige varianter, blir ofte oppfattet som latterframkallende og beundringsverdig samtidig:

I have argued elsewhere [...] that, far from being ridiculous, the Norwegian language situation is very sensible indeed, especially insofar as linguistic tolerance and linguistic democracy are concerned, and in many respects one that could be learnt from and even copied in many other parts of the world. (Trudgill 1997:151)

Videre blir mangelen på standardtalespråk ansett for å være en stor fordel, noe som dansker og svensker gikk glipp av på grunn av sin talemålsnormering. Det viser seg nemlig at interskandinavisk kommunikasjon er minst problematisk for nordmenn: “Generellt gäller för norrmännen att interskandinavisk kommunikation i interaktionellt avseende inte förefaller skilja sig nämnvärt från nationell kommunikation, något som är fallet för danskar och svenskar” (Börestam Uhlmann 1994:182).

Allikevel kan det som kommer noen mennesker til nytte, bli til besvær for andre. Det norske språkhavet er ikke et trygt sted å fare for uerfarne sjøfolk. Norskinnlæreres situasjon blir neppe styrket ved at den eneste språkformen som blir betraktet som feil og dermed korrigeret, er nettopp innvandreres talemål:

Ingen snakker altså feil lenger, bare utlendingane. Ein kan seie det slik at normeringsgrunnlaget for norsk talemål er svært polysentrisk, men dette gjeld bare innanfor norske statsgrenser. Toleransen for norsk talemål med utanlandsk påverknad er ekstremt liten, iallfall på den måten at eit slikt talemål alltid framstår som markert og blir ofte kommentert! (Walton 2006:213)

Norske lærebøker tar sjelden opp problemstillinger knyttet til de to fenomenene omtalt her. Når det gjelder talespråket, skorter det på godt undervisningsmateriale som inkluderer ekte, eller i hvert fall mindre tilgjorte optak av

¹² Attpåtil finnes det ulike uttalevarianter av vokalen i pronomenet *du*. Den kan forlenges /du:/, eller uttales nærmest som /dø/. Allikevel kan denne variasjonen ha et dialektalt bakgrunn, da analysemateriale ikke er tilstrekkelig omfattende til å knytte de ulike variantene til bestemte funksjoner.

ulike språkbrukssituasjoner. Skriftspråket blir på sin side som regel framstilt som mer homogent enn det i virkeligheten er. Selv om en slik framstilling utvilsomt har sine fordeler, særlig på begynnernivå, etterlater den norskinnlærere mindre bevisste på hva det innebærer å uttrykke seg både skriftlig og muntlig på en bestemt måte. Den bevisste språkkompetansen er likevel det høyeste nivået som språkinnlærere kan strebe etter (Howell 1982). Det er den type kompetanse som Jubilanten alltid har satt som mål for sine doktorgradsstudenter og som han samtidig er et storartet eksempel på. Ved å oppfordre til dyptgående innsikt i både språkssystem og språkbruk har han banet vei til språklig, akademisk og ikke minst intellektuell kompetanse for en hel rekke unge nordister. Det gjenstår å ønske Jubilanten at dette arbeidet bærer saftig grøde.

LITTERATUR

- Berulfsen, Bjarne. 1969. *Norsk uttaleordbok*. Oslo: Aschehoug.
- Börestam Uhlmann, Ulla. 1994. *Skandinaver samtalar. Språklige och interaktionella strategier i samtal mellan danskar, norrmän och svenskar*. Uppsala: Institutionen för nordiska språk vid Uppsala universitet.
- Dyvik, Helge. 2009. Å navigere i skriftspråkets rom. Om normklynger i bokmål og nynorsk. *Språknytt* 3, s. 18–21.
- Fretheim, Thorstein. 2005. Politeness in Norway: how can you be polite and sincere? I: Stewart, Miranda & Hickey, Leo (red.). *Politeness in Europe*. Clevedon: Multilingual Matters, s. 145–158.
- Goffman, Erving. 1974. *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. New York, NY et al.: Harper & Row.
- Gruchmanowa, Monika. 1995. *Polszczyzna Poznania po odzyskaniu niepodległości a obecnie*. Poznań: Wydawnictwo Naukowe UAM.
- Horbowicz, Paulina. 2010. *How to be Norwegian in talk. Polish-Norwegian interethnic conversation analysis*. Oslo: Novus Forlag.
- Howell, William S. 1982. *The empathic communicator*. University of Minnesota: Wadsworth Publishing Company.
- Jahr, Ernst Håkon & Mæhlum, Brit (red.). 2009. *Norsk lingvistisk tidsskrift 27* [temahefte om standardtalemål].
- Kjelaas, Irmelin. 2006. “Det tar tid å lære det som sies mellom setningene”. *Om kommunikative utfordringer for sykepleiere med innvandrerbakgrunn i Norge*. Upublisert masteroppgave, Institutt for Nordistikk og Litteraturvitenskap, NTNU Trondheim.
- Mæhlum, Brit. 2007. *Konfrontasjoner. Når språk møtes*. Oslo: Novus.
- Mårtensson, Eva. 1986. Det nya niandet. *Nordlund* 10. *Småskrifter från Institutionen för nordiska språk i Lund*, s. 35–79.
- Norrby, Catrin. 1996. *Samtalsanalys. Så gör vi när vi pratar med varandra*. Lund: Studentlitteratur.
- Omdal, Helge. 1999. Språklig toleranse og språklig mangfold. *Språknytt* 3/4, s. 4–11.
- Paulston, Christina Bratt. 2005. Pronouns of address in Swedish: social class semantics and a changing system. I: Kiesling, Scott & Bratt Paulston, Christina (red.). *Intercultural discourse and communication. The essential readings*. Malden, MA: Blackwell Publishing, s. 198–216.
- Trudgill, Peter. 1997. Norwegian as a normal language. I: Røyneland, Unn (red.). *Language contact and language conflict. Proceedings of the International Ivar Aasen Conference, 14–16 November 1996, University of Oslo (= Publications from the Ivar Aasen Institute 4)*. Volda: Volda College, s. 151–158.

- Vanvik, Arne. 1985. *Norsk uttaleordbok*. Oslo: Universitetet i Oslo.
- Vestad, Jon Peder. 2002. Den nynorske etnisiteten. *Syn og Segn* 2/2002. <http://www2.hivolda.no/jpv/dennynorskeetnisiteten.htm> (hentet 02.03.2007).
- Walton, Stephen. 2006. Språkleg normalitet. I: Eriksen, Thomas Hylland & Breivik, Jan-Kåre (red.). *Normalitet*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 203–225.
- Aambø, Reidun. 2005. *Typisk norsk å være uhøflig? Innvandrere har ordet*. Oslo: Kulturbro Forlag.